

მანანა გვარამია

გუბიძის მუნიციპალიტეტის ცენტრალური ბიბლიოთეკა
(ისტორია, დღევანდელი)

საქართველოში ბიბლიოთეკებს მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვთ. პირველი სახალხო ბიბლიოთეკები, რომელთაც შეეძლო ესარგებლა ნებისმიერ ადამიანს, ეკლესია-მონასტრებთან იქმნებოდა. XIX საუკუნის მეორე ნახევარში წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების მიერ დაიწყო აქტიური მოღვაწეობა სახალხო ბიბლიოთეკების შესაქმნელად. აქტიურად იღვწოდა ზუგდიდის საზოგადოებაც. მწიგნობრობის ტრადიციებს ღრმა ფესვები ჰქონდა გადგმული სამეგრელოს შორეულ წარსულში. პირველი ბიბლიოთეკა ზუგდიდში 1887 წელს შეიქმნა, რომლის შესახებ ინფორმაცია გამოქვეყნდა 1888 წელს გაზეთებში — „ივერია“ და „დროება“.

მეტად საინტერესო ისტორია აქვს ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის ცენტრალურ ბიბლიოთეკას; ის მემკვიდრეა იმ სამკითხველოსი, რომლის განხილვისათვის ზრუნვა ზუგდიდის თეატრალურმა საზოგადოებამ ითავა 1899 წელს და ამავე წლის 25 მარტს სპეციალურად დაქირავებულ კ. ლუკავას საღურგლო სახელოსნოს დარბაზში განახორციელა თეატრალური დადგმა. წარმოდგენილ იქნა რ. ერისთავის „გაყრა“, ეს იყო პირველი წარმოდგენა ზუგდიდში, რომლის დადგმა, ნიკოლოზ ბუკიას მოგონებით, ემსახურებოდა ორ მიზანს: ერთის მხრივ, თეატრალური განათლების შეტანას მოსახლეობაში, მეორე მხრივ, იგი ეკონომიკური მიზნითაც იყო ნაქარნახევი; წარმოდგენის დადგმით ახალგაზრდობა ცდილობდა საჭირო თანხების შეგროვებას სახალხო სამკითხველოს ასაშენებლად.

ჯერჯერობით ჟურნალ-გაზეთების წაკითხვა შეიძლებოდა მხოლოდ ტ. თოხაძის სტამბაში. მას გამოწერილი ჰქონდა თითქმის ყველა ქართული ჟურნალ-გაზეთი და სტამბის ერთ კუთხეში მიღებული მაგიდა სამკითხველოს მოვალეობას ასრულებდა, მაგრამ თოხაძემ, მწირი შემოსავლების გამო, შეწყვიტა ჟურნალ-გაზეთების შექმნა. ზუგდიდის ინტელიგენცია ცდილობდა, როგორმე გაეხსნა სამკითხველო. ნიკოლოზ ბუკია იგონებს: „პირველი წარმოდგენიდან სპექტაკლის ხარჯების გასტუმრების შემდეგ დაავრჩა 125 მანეთი, ამ ფულით შევიძინეთ მოზრდილი მაგიდა, ორი გრძელი სკამი, რამდენიმე ტაბურეტი, გრაფინი, ჭიქა, ხოლო დარჩენილი ფულით გამოვიწერეთ 2 ცალი „ივერია“, 2 ცალი „კვალი“, 2 ცალი „ცნობის ფურცელი“ და რუსული ჟურნალები: „კავკაზი“ და „ნივა“ (გაზ. „მებრძოლი,“ 1960, 7 აგვისტო).

ასე დაიწყო 1999 წლიდან სახალხო სამკითხველომ სტამბაში ფუნქციონირება.

ნიკოლოზ ბუკიას მოგონებიდან ჩანს, რომ თავიდან სამკითხველოში მხოლოდ სცენისმოყვარენი დადიოდნენ, შემდეგში სხვებიც დაეჩვივნენ და გაიზარდა მკითხველთა რიცხვი; აუცილებელი გახდა ცალკე ოთახის დაქირავება.

ახალგაზრდების ჯგუფმა დახმარებისათვის მიმართა შეძლებულ ვაჭარს ტ. აბესაძეს, რომელიც ბევრს ზრუნავდა ზუგდიდის გამშვენიერებასა და კეთილმოწყობაზე. დღევანდელი მისი მისი და მეტად საყურადღებო ნაბიჯი გადადგა ტ. აბესაძემ — მოიწვია ვაჭარებისა და დაწესებულებათა მოსამსახურეების კრება, სადაც დააყენა სამკითხველოს განხის საკითხი; მისი წინადადება ყველამ მოიწონა და მის წვერად ჩაეწერა. აქვე არჩეულ იქნა გამგეობა 5 კაცის შემადგენლობით, დაწესებულ იქნა საწვევრო გადასახადი 20 კაპიკის ოდენობით. შემდეგ გაიმართა კამათი იმაზე, თუ ვისი სახელი დარქმეოდა სამკითხველოს. იყო სხვადასხვა კანდიდატურა; ნიკოლოზ ბუკიამ წამოაყენა წინადადება სამკითხველოს დარქმეოდა აკაკი წერეთლის სახელი, რომელსაც საზოგადოება სიხარულით შეხვდა და გადაწყდა ბიბლიოთეკისთვის ეწოდებინათ „მგოსან აკაკი წერეთლის სახელობის ზუგდიდის ბიბლიოთეკა“.

შემოწირულობებით, საწვევრო ანარიცხებითა და წარმოდგენებით სამკითხველო ძლივს არსებობდა, ასე მოაღწია 1908 წლამდე. ამავე წელს საქართველოში ტარდებოდა აკაკი წერეთლის მოღვაწეობის 50 წლისთავი. სამკითხველოსთან დაარსებულმა საქველმოქმედო საზოგადოებამ გადაწყვიტა, ჩეტარებინა აკაკის საღამო ორ განყოფილებად. „პირველ განყოფილებაში იყო მოხსენება აკაკის ცხოვრებასა და მოღვაწეობაზე, ხოლო მეორეში დავდგით „პატარა კახი“. საორგანიზაციო კომიტეტის სხდომაზე გადაწყდა, რომ საღამოდან შემოსული თანხით, რომელიც 900 მანეთს შეადგენდა, დაწყებულიყო ბიბლიოთეკისათვის საკუთარი შენობის აგება. საქველმოქმედო საზოგადოებას დაეკისრა ამ მიზნით ნებაყოფლობითი შემოწირულების შეგროვება“, - იგონებს ნიკოლოზ ბუკია (გაზ. „მებრძოლი“, 1960, 7 აგვისტო).

მიზანი განხორციელდა და ქ. ზუგდიდში, სასტუმრო „ოდიშის“ წინ, შუა სკვერში, სადაც საბჭოთა პერიოდში იდგა ლენინის ძეგლი, ხოლო ამჟამად აღმართულია მართლმადიდებლური ქვაჭვარი, ზუგდიდის ინტელიგენციის ინიციატივით, აგებულ იქნა ქვიტიკირის პატარა შენობა. ეს იყო 1912 წელი. იმავე წლის 19 მაისს დაინიშნა „წიგნსაცავი-სამკითხველოს“ გახსნა.

საქართველოში სახალხო ბიბლიოთეკების განვითარების საკითხი ერთიანი ქართული მოვლენა იყო და მისთვის აქტიურად იბრძოდა წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება, რასაც მოწმობს ის ფაქტი, რომ ყოველი სახალხო ბიბლიოთეკის გახსნა ზეიმი იყო ქართული საზოგადოებისთვის და ამ ზეიმიში მონაწილეობას იღებდნენ ჩვენი ქვეყნის გამოჩენილი, ხალხისათვის საყვარელი ადამიანები. ბიბლიოთეკის გახსნაზე მოწვეულ იქნა აკაკი წერეთელი. ხალხი ფეხზე დადგა აკაკის შესახვედრად. გამოიყო კომისია, რომელიც ორგანიზაციას გაუწევდა პოეტთან შეხვედრას, ამ კომისიაში შედიოდნენ: ი. მუხიანი, ნ. ბერიძე, ნ. დავითაძე. „19 მაისს, დილის 10 საათზე ეტლით მომავალ მგოსანს სოფელ ცაიში უამრავი ხალხი შეეგება. ეს შეხვედრა ნამდვილ სახალხო დღესასწაულად გადაიქცა. ყველა მახლობელი სოფლიდან ხალხი კოლექტიურად მოდიოდა „ეტლს, რომელშიც იგი იჯდა, გვირგვინით ამკობდნენ, იგონებს დამსწრე“ (ს. ცაიშვილი, 1965, გვ. 116).

დამსწრის მოგონებაში დეტალურად არის აღწერილი აკაკის სტუმრობა ზუგდიდში. ქალაქის შესასვლელთან აკაკის დახვდა ნ. ბერიძის პატარა გოგონა, რომელმაც მგოსანს ცოცხალი ყვავილებისაგან გაკეთებული ლირა მიართვა და სიტყვა უთხრა.

11 საათზე აკაკი მიიწვია მისმა ნათესავმა ნიკოლოზ დადიან-შინგრელსკიმ; შემდეგ, ნიკოლოზ დადიანისა და კომისიის წევრების თანხლებით, მივიდა სამკითხველოში, სადაც უამრავ ხალხს მოეყარა თავი.

სამკითხველოს აღმოსავლეთ კედელზე ეკიდა დაფნის გვირგვინით შემკობილი პოეტის დიდი ფერწერული პორტრეტი, რომლის ქვეშ მიწერილი იყო აკაკის ლექსი. პოეტი სამკითხველოს შუაგულ დარბაზში იდგა, დარბაზი გახსნილად გამოცხადდა, პოეტი ტაშისცემითა და ვაშას ძახლით ხელში აიყვანეს და მადლა ატაცებულნი დაბის საკრებულო დარბაზის სცენისაკენ გააქანეს. სიტყვები წარმოთქვეს ზუგდიდის ინტელიგენციის წარმომადგენლებმა, “ვეფხისტყაოსნის” ცნობილმა მკვლევარმა, ილიასა და სერგეი მესხის მეგობარმა დავით ჩქოტუამ, ექიმმა მუჯირმა, მასწავლებელმა ნ. ბუკიამ და სხვებმა. წაკითხულ იქნა აკაკის ლექსები, სტუმრის პატივსაცემად გაიმართა სადილი, რომელსაც დაესწრო მზრის მოწინავე საზოგადოება. სადილის დროს თბილისიდან მიღებულ იქნა წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოებისაგან შემდეგი შინაარსის დეპეშა: „ქართველის შორის წ.კ. საზოგადოება გულმხურვალე ეგებება და ელოცავთ სახალხო ბიბლიოთეკის გახსნის სასიხარულო მოვლენას, დაე იყოს იგი ცოდნის გამავრცელებელი და დაქსაქსულ ძალთა შემაკავშირებელი დუღაბი“ („სახალხო გაზეთი“, 1912, №596). ღონისძიების დასასრულს პოეტმა მოკლე სიტყვა წარმოთქვა.

მეორე დღეს აკაკი მიიწვია ნიკო დადიანმა და მისმა მამიდამ სალომე მიურატისამ. საუზმის დროს ნიკო დადიანმა სტუმარს პაპის — დავით დადიანისეული, ვერცხლის ძვირფასი თასი აჩუქა. საღამოს 5 საათზე აკაკი ზუგდიდიდან გაემგზავრა.

ბიბლიოთეკის გახსნა დიდი საქმის დასაწყისი იყო. ამ დღიდან ზუგდიდის საზოგადოება მოწიწებით უვლიდა ბიბლიოთეკას. შემდგომში ეს შენობა აიღეს და ბიბლიოთეკა სხვაგან გადაიტანეს.

საბჭოთა პერიოდში მასობრივად დაიწყო კულტურული დაწესებულებების მშენებლობა, ბიბლიოთეკები მასობრივად გავრცელდა სოფლებშიც. შემდგომში საქალაქო ბიბლიოთეკა სარაიონო ბიბლიოთეკად გადაკეთდა, გაიზარდა წიგნადი ფონდი.

ქ.ზუგდიდისა და ზუგდიდის რაიონში 1990 წლისათვის ქალაქის ტერიტორიაზე 18, ხოლო რაიონში 80-მდე ბიბლიოთეკა იყო.

1990 წელს მოხდა ქალაქ ზუგდიდისა და ზუგდიდის რაიონის გაერთიანება, რომლის შედეგად საკმაოდ კარგი ტრადიციების მქონე ცენტრალური სარაიონო და ცენტრალური საქალაქო ბიბლიოთეკები გაერთიანდა, რამაც გამოიწვია რეორგანიზაცია, ბიბლიოთეკების გამსხვილების, გაერთიანების პროცესი და მათი რიცხვი 40-მდე შემცირდა. 2006 წლის ნოემბრიდან კვლავ დაიწყო რეორგანიზაციის პროცესი და გაუქმდა ყველა სასოფლო ბიბლიოთეკა-ფილიალი.

ცენტრალური სარაიონო და ცენტრალური საქალაქო ბიბლიოთეკების ერთობლიობას წარმოადგენს დღეს ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის ცენტრალური ბიბლიოთეკა, რომელიც, როგორც არასამეწარმეო, არაკომერციული იურიდიული პირი, დაფუძნდა 2007 წლის 19 სექტემბერს. ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის ცენტრალურმა ბიბლიოთეკამ უმძიმესი პერიოდი გაიარა 90-იან წლებში, საკუთარ თავზე გამოსცადა სამოქალაქო ომის სიძნელები, მუშაობა უწყვედა აფხაზეთის

კონფლიქტური ზონის საზღვრისპირა ქალაქში. მისმა კოლექტივმა უძძიმეს პირობებში შეინარჩუნა წიგნალი ფონდი; მათმა ერთუზიანმა გადაარჩინა ბიბლიოთეკა გადარცვას. ეს ბიბლიოთეკა წლების მანძილზე გადაწყვეტ როლს ასრულებდა სამეგრელოს რეგიონის, ქალაქ ზუგდიდის კულტურული და საგანმანათლებლო განვითარების პროცესში. დღეს იგი მნიშვნელოვანი საინფორმაციო ცენტრია 17 სასოფლო ბიბლიოთეკა-ფილიალით, თავისი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზით, მთლიანად ქსელში 300000-მდე წიგნალი ფონდით, თანამედროვე ტექნიკით აღჭურვილი, ინტერნეტში ჩართული კაბინეტებით, კეთილმოწყობილი დარბაზით.

ამჟამად ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის ცენტრალური ბიბლიოთეკა არა მხოლოდ წიგნის საცავი და გაცემის პუნქტია, არამედ ესაა ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის, ელექტრონული ბაზის წვდომის ადგილი, ასევე ინფორმაციის აქტიური ძიების, კომუნიკაციების, იდეათა გაცვლის, შემოქმედების, სწავლებისა და მსჯელობის ხელშეწყობის სივრცე. ამ საქმეს უძველეს განყოფილებებთან ერთად ემსახურება შედარებით ახალი განყოფილებები, როგორცაა: 1. ავტომატიზაციის კაბინეტი (ემსახურება ინფორმაციისა და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვას და ამის დასტურიც — მიმდინარეობს ბიბლიოთეკის ტექნიკური აღჭურვა. ათამდე კომპიუტერი ბიბლიოთეკის სხვადასხვა განყოფილებაში უკვე მკითხველის სამსახურშია), 2. ამერიკის საელჩოს ხელშეწყობით 2007 წელს დაარსებული ამერიკული კუთხე, რომელიც 2009 წელს გაფართოვდა და ჩვენ მივიღეთ თანამედროვე ტიპის უახლესი ტექნიკითა და მაღალი პოლიგრაფიული გამოცემის ლიტერატურით აღჭურვილი კუთხე. აღსანიშნავია, რომ საქართველოში 8 ბიბლიოთეკას აქვს ამერიკული კუთხე და მათ შორისაა ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის ცენტრალური ბიბლიოთეკა. ბიბლიოთეკაში არის ბავშვთა ოთახი, სადაც სხვადასხვა ასაკის ბავშვები სწავლისაგან თავისუფალ დროს ისვენებენ, თამაშობენ კომპიუტერულ თამაშებს და ამავე დროს ეცნობიან უახლეს საბავშვო ლიტერატურას.

ბიბლიოთეკაში სხვადასხვა მიმართულების რამდენიმე ახალი პროექტი განხორციელდა. ესენია:

1. ელექტრონული კატალოგის პროგრამა. მიმდინარეობს ელექტრონული კატალოგის შექმნის პროცესი;

2. ქართული ტექსტების გამაზმოვანებელი პროგრამა „ბუ“ უსინათლო-თათვის;

3. სტუდენტური კუთხის შექმნა (არასამთავრობო ორგანიზაციის „მოძველის თაობის“ მიერ — დონორი სამოქალაქო ინსტიტუციონალიზმის განვითარების ფონდი).

ბიბლიოთეკას გააჩნია უსინათლოთათვის ხმოვანი და ბრაილის შრიფტით დაბეჭდილი წიგნები, შესაბამისად ამ კატეგორიის მკითხველები სარგებლობენ ამ წიგნალი ფონდითა და პროგრამა „ბუს“ მეშვეობით კითხულობენ კომპიუტერში ქართულ ტექსტებსაც. ასეთი წიგნალი ფონდი საქართველოში ათ ბიბლიოთეკას აქვს და მათ შორის ჩვენს ბიბლიოთეკასაც.

ცენტრალურ ბიბლიოთეკას მასობრივი ღონისძიებების ჩატარების კარგი ტრადიცია აქვს. ბიბლიოთეკა აწყობს ბიბლიოთეკის დღეებს, ტრენინგებს,

პრეზენტაციებს, შეხვედრებს, ინიციატორი და შემსრულებელია არაერთი მასობრივი ღონისძიებისა, რომელთა შორის ზოგიერთი უკვე ტრადიციად იქცა და ყოველწლიურად ტარდება. მათ შორისაა: 1. „ვეფხისტყაოსნის“ საჯარო კითხვა“, რომელშიც მონაწილეობას იღებს ყველა დაინტერესებული პირი; 2. „წლის საუკეთესო მკითხველების, საპატიო ბიბლიოთეკარის, წლის საუკეთესო განყოფილების დაჯილდოება“. 3. ყოველ წელს, პირველ ივნისს, ბავშვთა საერთაშორისო დღესთან დაკავშირებით ტარდება ბავშვთა ნამუშევრების გამოფენა-დათვალიერება.

ბიბლიოთეკისგან დაჯილდოებულები სიამოვნებით აღნიშნავენ, რომ ბიბლიოთეკის მიერ გაცემული საპატიო სიგელები და ფასიანი საჩუქრები მათი სიამაყეა.

2009 წელს ბიბლიოთეკამ, შინაგან საქმეთა სამინისტროს საარქივო სამმართველოსთან, საქართველოს პარლამენტის ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის დროებითი კომისიასა და აფხაზეთის მთავრობასთან ერთად, მოაწყო ჟურნალ „საარქივო მოამბის“ პრეზენტაცია სახელწოდებით „კედლის გარეშე“. ამ ღონისძიების ფარგლებში საქართველოს შსს საარქივო სამმართველოს მიერ გამოიცა ჟურნალის სპეციალური სამეწივეანი (ქართ., აფხაზ., ინგლ.) ნომერი (იღვის ავტორი და კოორდინატორი თამარ ბელქანია) და ნაჩვენები იქნა თამარ ბელქანიას დოკუმენტური ფილმი „გინდიას საქმე“.

ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის ცენტრალური ბიბლიოთეკა მუდმივად ორიენტირებულია, იყოს ქართული, ეროვნული კულტურული და საგანმანათლებლო ცენტრი.

დამოწმებული ლიტერატურა

გაზეთი „მებრძოლი“, ზუგდიდი, 1955, 11 სექტემბერი.

გაზეთი „მებრძოლი“, ზუგდიდი, 1960, 7 აგვისტო.

გაზეთი „მებრძოლი“, ზუგდიდი, 1960, 4 ნოემბერი.

გაზეთი „სახალხო გაზეთი“, 1912, № 596.

ს. ცაიშვილი, 1965 - სოლომონ ცაიშვილი, ლიტერატურული ნარკვევები, თბ., 1965.

MANANA GVARAMIA
**ZUGDIDI MUNICIPAL CENTRAL LIBRARY HISTORY
AND PRESENT**

Georgian libraries have ages' long history. First public libraries were founded at churches and monasteries. Any person could use them. In the second half of the 19th century "Spreading Literacy among Georgians Society" opened public libraries, First libraries were opened in Zugdidi in 1887. Newspapers "Iveria" and "Droeba" published the information about the event in 1888.

Zugdidi National Library has a very interesting history. It is the successor of the reading-hall which was opened by "Zugdidi Theatrical Society" on the 25th of March, 1899. The same day the Society staged R. Eristavi's play "The Divorce". This was the first professional performance ever in Zugdidi. Aim of The performance, on the one hand, was aimed at to educate the public and, on the other, to raise some money to build the reading-hall.

At this time reading magazines and newspapers were subscribed by T. Tokhadze typography. He was receiving magazines and newspapers and a table near the window had a role of the reading hall. But Tokhadze had poor income and he stopped subscribing them. Zugdidi people were striving to open this reading-hall. Nikoloz Bukia recalls: "After the first performance we had only 125 rubles left. We bought two tables, two benches, some stools, a jug, a glass and the rest of the money we spent on two copies of newspaper "Iveria", two copies of "Kvali", and "Tsnobis Phurtseli" ("Mebrdzoli," 7th August, 1899).

Thus, the first reading hall began to function. The numbers of readers increased.

It was necessary to rent a separate room. The Young asked for the help to charity merchant T. Abesadze. He invited progressively minded public and set up a question to open reading-hall. At the meeting they decided to name this hall after Akaki Tsereteli. The library suffered from the lack of finances till 1908. They could raise money from charity. In 1908 Akaki Tsereteli's 50th anniversary was held and charity society arranged Akaki's Evening in two parts: In "The First Part" the auditoria was provided with a report about Akaki's life and work and in "The Second" the play "Patara Kakhi" was acted. At the meeting they decided to build a new building for the library with the money raised from play staged by Nikoloz Bukia (newspaper "Mebrdzoli" 7th, August, 1960.)

The aim was achieved and limestone building was built in front of the hotel "Odishi" in Zugdidi. In 19th of May, 1912 they opened the first library. Akaki Tsereteli attended this event. This day was a real celebration. "Literacy Society" also congratulated this day. Since this day people took care of the library. Then this building was pulled down and the library was moved in other place.

The library was increased. In 1990 it had 18 branches in the city and 80 in the region. In the same year Zugdidi and its region united that caused reorganization. Libraries were merged and reduced to 40. From November, 2006 the reorganization started again and all the village branches were closed.

Today the National library is as NNJP from 19th September, 2007. Zugdidi National Library passed hard period, wars in Abkhazia and other conflicts. Library's staff demonstrated enthusiasm and survived the book reserving fund. Today Zugdidi National Library is main information center in 17 villages, with modern technologies, rooms equipped with internet and comfortable halls.

In 2009 Ministry of Internal Affairs and Archives Division with Georgian parliament's territorial integrity and with Abkhazia's government organized the presentation of the magazine "Saarkivo Moambe". The event was called "Without Walls". The archives department published special edition of magazine in different languages including Abkhazian and a documentary film "Gindia's Work" was shown.

Library has a program for blinds, books in Braille, and the readers of this categories use the program and books. Only ten libraries have this kind of books in Georgia including Zugdidi National Library.

Zugdidi National Library has good traditions in arranging events. Library holds library days, trainings, presentations, meetings. Some of them have already become a tradition.

Zugdidi National Library is always oriented to serve readers of the region and to be in the center of cultural and educational events of Zugdidi.